

Baka István

VLAGYISZLAV HODASZEVIC

Vlagyiszlav Hodaszevics (1886-1939) egyike a XX. századi orosz költészet elfelejtett, illetve a korábbi szovjet kultúrpolitika által feledésre ítélt nagyjainak. Ennek oka nemcsak az, hogy még az első nagy kiutasítási hullám előtt (1922-ben) elhagyta hazáját (a kiutasítandók listáján ennek ellenére szerepelt a neve), hanem az is, hogy „lelkileg független” művészként a politikai emigráció számára sem volt érdekes. A vele egy időben feltűnt Gumiljovot igazságtalan, szörnyű vége megtartotta a „külső” és „belső” olvasók emlékezetében, így művészi rehabilitációjára is előbb sor kerülhetett. Hodaszevics újrafelfedezése a szovjetunióbeli irodalmi életnek is adóssága még.

Hodaszevics lengyel származású, de családja már az ő születése idején orosz kultúrájú volt. A tehetséges fiú már gimnazistaként berobbant az irodalmi életbe – ugyanakkor később huszonévesen kiadott első két könyvét is megtagadta. A szimbolizmus diadalma idején jelentkezett – már akkor klasszicistaként, s az orosz költészet klasszikus – gyerzsavinpuskini – hagyományait érezte magának később is (legjelentősebb esszéi is Gyerzsavinról és Puskinról szólnak), s igen korán megjelenik műveiben az a „hadézi hűvösség”, amelyről kiváló méltatója, Jurij Kolker ír Hodaszevics versei 1983-as párizsi kiadásának utószavában.

A hadézi hűvösség (ajdesszkaja prohlada) magas fokú virtuozitással párosul a két, még otthon, a forradalmat követő években írt és megjelent kötetben (PUTYOM ZERNA, TYAZSOLAJA LIRA), melyek a szellem emberének a háború és a forradalmak végzetszerű barbarizálódásával való szembenállásáról vallanak egy pártosságtól mentes, igaz humanizmus nevében. (Ha ezeket a verseket összevetjük Gorkij egykorú cikkeivel, nem tartjuk rejtélyesnek a nagy proletárfő és a nagy dekadens [?] húszas évekbeli, emigrációs barátságát.) Vlagyiszlav Hodaszevics 1922-ben Berlinbe távozott (legálisan, de a kiutasítást csak hónapokkal megelőzve), majd 1925-től Párizsban él – utolsó verseskötete 1927-ben jelent meg, ennek egy kötetnyi ciklusa (JEVROPEJSZKAJA NOCS) tartalmazza az emigrációban írt verseket. Élete utolsó évtizedében szinte csak cikkeket és esszéket írt (a legfontosabbakat, amelyekről még a NAGY SZOVJET ENCIKLOPÉDIA is kénytelen megemlékezni). Elhallgatásának oka nemcsak az emigráció „légüres tere” volt – nem is lehetett, hiszen őelőtte – féllengyelként – a XIX. századi lengyel emigráció nagyszerű irodalmi példája „lebegett” –, az is, hogy utolsó alkotókorszakában a végső nyelvi pontosságig-egyszerűségig jutott, amit már csak az elhallgatás követhet.